

האמת על ה"כפצה" של נאצר

אחד הבקיאים והשקולים שבסופרי העתונות הבריטית העוסקים בסוגית החימוש החדש על רקע המדיניות העולמית, ליאונרד ביטון (אחד משני בעלי הספר על תפוצת הנשק-הגרעיני בעולם שתרגומו העברי הופיע בהוצ' "מערכות") פירסם עתה ב"ספקטייטור" הלונדוני את הכתבה המובאת כאן.

כה לא סבר כי כדאי ללכת בעקבות התקדים של ה-V-2 ולפתח רקטות בשביל ראשי-מחץ "מקובלים", טעוני חומר-נפץ מרסק.

אך נראה כי המצרים מיצרים-בהמוץ את טיליהם, מהדגמים "אל-זאפיר" ו"אל-קאהיר", בעיקר לשימוש בחומרי-נפץ מקור בלים. אם ישתמשו בטילים אלה, הרי יש להניח כי תהיה זו חזרה על ה"פשיטות" של טילי V-2 על בריטניה — הפעם במלחמה בין ישראל ומצרים. דבר זה ספק אם ידאיג יתר-על-המידה את המתכננים הצבאיים של ישראל; אך יש בו תחזית בלתי-נעימה עד למאד לאוכלוסייה.

הרמוז היחיד לגבי טנחם של כלי-נשק אלה, ניתן על-ידי הקולונל עבד-א-נאצר, שאמר כי ביכולתם לפגוע בכל מטרה שהיא מדרום לביירות. הצהרה מגלה-רבות מפיו של ד"ר איגן זנגר המנוח, מן המכללה-הטכנית בברלין, נתפרסמה לאחרונה בכתב-העת האמריקאי "טילים ורקטות". הוא אמר כי בשנת 1960 נתבקש לכהן כיועץ בתכנית מצרית ליצור רקטות למחקר מטאורולוגי. בידי הישראלים נמצאו רקטות כאלה, והמצרים רצו שתהינה גם להם. "לא ראיתי כל קושי בזה", אמר זנגר, "ועזרתי למצרים בעצותי שניתנו תוך כדי ביקורי אצלם מדי חודשיים, יחד עם שני חברי וולפגנג פילץ ופאולינס גארקא.

התדהמה שבשורות הנשק הגרעיני בידי מצרים הפילה על בריטניה, ארה"ב וישראל ("אל-אחראס" — על ההדים בעיתונות בריטניה).

אכת الصحف البريطانية أن مصر قاتل أسلحة نووية
الذين أصيبوا بالإشعاعات النوية المصرية

מרוץ-החימוש הערבי-ישראלי היה עד כה ענין יקר-מחיר לכל הנוגעים בדבר; ונראה כי אף יוסיף להיות כן. נסיון המערב לקיים צורת-איזון כלשהי בין שני הצדדים סוכל על-ידי ברה"מ; עתה מצויים בידי שני הצדדים מטוסי-ירוט חדישים, טילים נגד-מטוסים, טנקים-בינוניים וצוללות. על אלה מתוסף עכשיו דיבור בטון רציני בדבר כלי-נשק גרעיניים אצל המצרים. האם זוהי אפשרות רצינית?

מצב-הדברים התקין יופר הפרה משונה, אם מדינה שעצמתה התעשיתית צנועה כזו של מצרים תשכיל לתפוס את המקום החמישי ליד השולחן הגרעיני. אפילו לאחר שקנדה וגרמניה-המערבית החליטו שלא ליצר כלי-נשק אלה, עדיין צריכות מדינות כאיטליה, יפן, שבדיה, הודו, צ'כוסלובקיה, סין ואוסטרליה להקדים בהרבה את מצרים. האם קומץ מדענים וטכנאים גרמניים שינו מצב-דברים זה? התשובה הקצרה על שאלה זו היא — לא; אין למצרים כורים-אטומיים גדולים ליצור פלוטוניום, אף לא מפעל-דיפוזיה ליצור אורניום-בקיע. מן הבחינה של יצור כלי-הנשק, חשובה תעשיית-הגרעינית כזו של דרום-קוריאה או ונצואלה. הקמת מתקנים כגון אלה חורגת מתחום יכולתה של ממשלת מצרים — ותהיה כך למשך שנים רבות. כל עוד לא תחול הוזהל קיצונית בטכניקה של הפקת חומר-בקיע (ואם נתרשה הוזהל מעין זו — הרי טרם גונב הדבר לאזני הצרפתים), לא תוכל מצרים להשיג כלי-נשק גרעיניים אלא על-ידי רכישתם מן המעצמות הגרעיניות. קשה מאוד להעלות על הדעת מצב שבו תיעשה מכירה מעין זו. את הסיבה לשמועות ולידיעות החוזרות-ונשנות על אודות כלי-נשק גרעיניים למצרים יש לחפש בשני מקומות אחרים: בתכנית-הטילים המצרית, שהגרמנים תורמים לה תרומה גדולה; ובמאמץ שעושה, כפי שנראים הדברים, ממשלת מצרים לרכוש פסולת רדיו-אקטיבית לשימוש בכלי-נשק המכור נים "רדיו-לוגיים". הן טילים והן כלי-נשק רדיו-לוגיים מת-חלפים במחשבתו של הקהל הרחב על-נקלה באותן פצצות שהוטלו על הירושמה ונגסאקי — ועם ה"ירשות" של הללו, שעצמתן גדולה הרבה יותר; אך, כפי שידוע לכל, שונות אלו מאלו תכלית-השוני.

אשר לטילי-הרעשה, לא רבות הן המדינות שפיתחו כלי-נשק כאלה; ורק גרמניה (בטילי ה-V-2 שלה), אמריקה ורוסיה הביאו לכלל גמר תכנית-ייצור כאלו. עובדה היא שאיש עד

כעבור זמן־מה הצטרף לקבוצה שבמצרים מדען נוסף, האנס קלאינאכטר. בסתיו 1961 ביקשה ממני ממשלתי כי אחזק מעבדתי זו, וכן עשיתי. ממשלתי אף ביקשה כי אשפיע על חברי כי יחדלו גם הם — ופניתי אליהם; אך הם לא נאותו. לדבריהם, עבדו הם רק בפיתוחן של רקטות לצורכי־שלום. „זוהי רקטה לשיגור אנכי בלבד, ובעלת דלק נוזלי. היא אינה מונחית. אם כי, מבחינה עקרונית, אפשר לשגר את הרקטה גם במסלול נטוי, אין כלל לדעת בדיוק את המקום בו תפגע, על־כן איני יכול להעלות בדעתי כיצד ישתמשו בה לתכליות צבאיות“.

תהינה העובדות הטכניות המדויקות אשר תהינה, העולם הרחב יכול רק להניח, כי בידי המצרים היכולת להנחית רקטות אלו על מטרות הנמצאות בריחוק־מה. כן יכולים הם להלוים באמצעות מפציצי־הסילון הרוסיים שלהם מדגם איל־28 וטר־16 (המקבילים, בערך, למפציץ הבינוני „קאנברה“ ולמפציץ־הכבד „ואליאנט“ הבריטיים). למפציצים אֵמנם יתרונות ברורים, בהיותם כלי־נשק מפותחים ובדוקים, וכן יש לשער יתרונות באשר לטנח, לדיוק ולמשקל־המטען; אך עליהם לחדור בעד מערכי־הגנה ישראליים טובים, הכוללים עכשיו את הטיל האמריקאי „האוק“ ואת מטוסי־הירוט הצרפתי „מיראז' III“. לעומת זאת משנורו רקטות — אין עוד הגנה בפניהן.

כל כלי־הנשק שברשותה של מצרים, יהיו אשר יהיו, אפשר יהיה לשגרם במפציצים; או (אם הם קטנים דיה צורך) — בטילים. מהם כלי־הנשק שבידה? בעוד שברור כי אפשר להוציא מכלל־חשבון חומרי־נפץ גרעיניים, גילתה מאז קהיר התענינות מתמדת בשימוש בכלי־נשק המוגדרים בדרך־כלל כ„רדיו־לוגיים“ — כלי־נשק המשתמשים בקרינתם ההרסנית של רדיו־איווטרופים. הדרך ה„פשוטה“ ביותר לניהול מלחמה רדיו־לוגית היא לפוצץ כלי־נשק גרעיניים באופן כזה שתייצר נשורת־גרעינית רבה ככל־אפשר. דרך זו אינה פתוחה לפני המצרים. על־כן, כל נסיון מצדם לנצל את האפקט ההרסני שבחומרים רדיו־אקטיביים יהא תלוי בהשגת החומרים או מכורים־גרעיניים או ממאיצים. למצרים עצמה כור־מחקר אטומי קטן מאוד, באינצ'אס, שנבנה על־ידי הרוסים; כור זה יתכן שמפיק כמות קטנה מאוד של חומרים מעין־אלה. ברם, כל מדיניות ריאליסטית בתחום זה תצטרך להשען על יבוא מבחוץ; ואֵמנם יש טוענים שמצרים מנסה מזה זמן־מה לקנות פסולת גרעינית. במיוחד רבתה הדאגה בשל ההסכמים הצבאיים שבין מצרים להודו, בגלל התעשייה־הגרעינית המתקדמת של הודו.

אם עלה בידי המצרים להשיג את מבוקשם (ובכך יש להטיל

ספק) מה הן המשמעויות הצבאיות הנובעות מעובדה זו? כל מה שראה אור על אודות כלי־נשק רדיו־לוגיים מעורר את הרושם שכרוכות בהם בעיות חמורות. בראש וראשונה קיימים סוגים רבים ושונים של רדיו־איווטרופים; ולכל תכלית צבאית מסוימת נדרש דוקא הסוג שמתאים בשבילה. אם על האיזור טופ להיות רב־נוק באמת, הרי שגם הטיפול והשימוש בו יהיו קשים מאוד; והשפעתו הפוגעת תלך־תקטן במהירות. ואילו אלה הנוחים לטיפול ולאחסון — השפעת פגיעתם עשויה להיות מורגשת רק לאחר זמן רב.

הטלת החומרים הללו כלפי אויב מעלה, ממילא, אותה בעיה עצמה שמעלים כלי־נשק כימיים וביולוגיים — אשר בקבוצה אחת עמם מסוגים בדרך־כלל את הנשק הרדיו־לוגי. התוצאה הנוראה ביותר עלולה להיגרם אם יופצו חומרים אלה, למשל, סטרנטיוס־90 — באופן כזה שאנשים יספגו אותם לתוך גופם תיהם במים. אך אותן תוצאות עצמן ניתן להשיג באמצעים ביולוגיים. הרעלת בארות היא צורת־לוחמה עתיק־יומין — וראויה־לגינוי במיוחד.

לפיזור חומרים רדיו־אקטיביים באיזור מסוים (תוך שימוש בחומרי־נפץ „מקובלים“ להפצתם) — ודאי שתהיה לו השפעה ניכרת, כנשק־טרור. אבל מדינה כמדינת ישראל, בעלת גיוס־חובה כולל ופיקוח ממשלתי יעיל על מערכת־האינפורמציה וההסברה — אפשרויותיה להפוך נשק־טרור לגורם לטיפול ה„מוראל“ אינן נופלות מאלו של כל מדינה שהיא. עובדה חשובה היא שבתחום כלי־נשק כימיים, ביולוגיים ורדיו־לוגיים, אפילו מעצמות בעלות משאבים ניכרים בחומרים רדיו־אקטיביים מתרכזות, לתכליות צבאיות, כליל בכלי־נשק כימיים. כלי־נשק ביולוגיים נמצאים עדיין בשלבי פיתוח; על כל פנים — כך הוא המצב בארצות־הברית. ואילו אמצעי־לחימה רדיו־לוגיים זכו עד כה רק לדרגת־קדימה שלישית — דהיינו, האחרונה. סיבה ברורה אחת לכך היא שהצלחה צבאית תלויה בהשגת תוצאות במהירות. כלי־נשק שתוצאות הפעלתו חלות כעבור זמן רב — ספק אם יתרום להשגת תכליתו של מבצע צבאי.

יתכן מאוד ששיקולים מסוג זה — לא הם שהכריעו אצל המצרים. אפשר שהמצרים מתכוונם בריצינות לעשות מאמץ להשגת כלי־נשק „בלתי־מקובלים“ לשימוש נגד אוכלוסיה אזרחית. אך אי־אפשר שלא להעיר כי כלי־נשק כימיים הם הענף התכליתי רב־האימים שבתחום לוחמה זה; וכי מדינת ישראל הוקמה, לא־במעט, על־ידי כימאים, ולה מסורת מובהקת ונמשכת בשדה־מדעי זה. קולונל עבד־אנ־נאצר יוצר לעצמו כמה וכמה בעיות חמורות, אם אֵמנם עוסק הוא ברכישתו של דבר אשר יש המתעקשים לכנותו „כלי־נשק גרעיניים“.